Es pot emprar el català en la recerca clínica de medicaments? (1)

Fèlix Bosch[1,3], Fernando A. Navarro[2] i Josep-E. Baños[3]

[1]Fundació Dr. Antoni Esteve, Barcelona.
[2]Servei de Traducció Mèdica. F. Hoffmann-La Roche, S.A. Basilea, Suïssa.
[3]Departament de Farmacologia, de Terapèutica i de Toxicologia. Facultat de Medicina. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.

Nota: en el proper número dels *Annals* es publicarà la segona i última part d'aquest article.

Resum

La inexistència d'un glossari o lèxic en català sobre termes emprats en el món de l'assaig clínic i, per extensió, en el camp de la recerca de medicaments i la farmacologia clínica, porta a veritables problemes en l'ús de la llengua catalana dins d'aquestes àrees. Com un primer abordatge aquest article, publicat en dues parts, presenta una llista d'aquests mots, majoritàriament anglesos, amb una o diverses propostes de traducció al català. A la segona part de l'article es comentaran algunes expressions que, en opinió dels autors, requereixen un aclariment addicional.

Introducció

Ningú pot negar que la resposta a la pregunta del títol és clarament que sí. Són molts els qui treballen en el món de la recerca clínica de medicaments i que utilitzen el català durant la seva tasca habitual i que, en un moment o altre, tenen dubtes en parlar o escriure en català en el dia a dia, en presentacions públiques o en publicacions científiques. Si tenim en compte el pes de Catalunya en el camp de la recerca de medicaments i la quantitat de centres d'investigació i de laboratoris farmacèutics que s'ubiquen en aquesta comunitat autònoma, podem fàcilment deduir que són molts els professionals susceptibles de patir aquest problema. Cal afegir també que Catalunya és, amb diferència, la comunitat autònoma amb més comitès d'ètica responsables de l'avaluació de protocols clínics d'investigació amb medicaments (més de trenta comitès). Paradoxalment, i per motius molt diversos, tota la tasca de recerca generada pel marc prèviament descrit no disposa de gaires possibilitats de ser tramesa de forma oral o escrita en català, en comparació amb la llengua castellana, per exemple. Si hi ha qui opina que aquesta última, des d'un punt de vista científic, és una llengua minoritària davant de l'anglès, el francès o l'alemany, què en podrem dir, del català? Un estudi recent demostra que la majoria de llibres de farmacologia publicats a Espanya procedeixen d'institucions catalanes, tot i que es publiquen principalment en castellà[1]. Respecte de les revistes científiques, a part de l'aportació d'*Annals de Medicina*, cal esmentar les publicacions de l'Institut Català de Farmacologia (*Butlletí Groc*, *Butlletí d'Informació Terapèutica*) i altres d'institucions dependents de la Generalitat de Catalunya (com el *Butlletí Epidemiològic de Catalunya*), com a referents més propers on apareixen treballs de recerca clínica de medicaments publicats en català.

Tot i les diverses iniciatives que han contribuït de manera important a la difusió del català mèdic i farmacològic (*Diccionari enciclopèdic de medicina*, Centre de Terminologia TERMCAT, Col·legi Oficial de Metges de Catalunya i de Balears, Acadèmia de Ciències Mèdiques, Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans i Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, entre d'altres), no es disposa encara actualment d'un recull específic de paraules del camp de la recerca clínica de medicaments, ni tan sols d'una llista de termes amb dificultats de traducció al català.

Amb la idea inicial de circumscriure el tema del treball, a les dues parts de l'article es presenten principalment mots i expressions de l'entorn de l'assaig clínic en un sentit més estricte, complementades amb altres del camp de la recerca clínica dels medicaments. En determinades ocasions s'han inclòs paraules que presenten punts d'intersecció amb altres disciplines (com la medicina en general, l'estadística, la salut pública o l'epidemiologia, entre d'altres), en les quals s'ha evitat però d'aprofundir-hi perquè s'excedirien els objectius del treball actual, i perquè algunes ja estan incloses en publicacions prèvies[2-8].

Per tant, amb l'objectiu inicial de sensibilitzar els qui treballen en recerca clínica de medicaments perquè utilitzin el català correctament i com a primera aproximació a la problemàtica dels termes amb traducció difícil, a les dues part d'aquest article s'inclouen algunes d'aquestes expressions que pertanyen a l'entorn de l'assaig clínic. Es comenten els principals problemes de traducció i s'hi afegeixen o bé les expressions correctes en català quan hi són, o una proposta sobre la qual es pugui generar discussió. La segona part dels resultats, la discussió i les conclusions apareixeran a la segona part de l'article (en el proper número d'*Annals de Medicina*). El treball pretén ser una eina útil per aclarir dubtes i potser, per últim, pot servir d'estímul per a l'elaboració d'un glossari sobre el tema. Cal però acceptar importants limitacions del treball, entre les quals cal fer esment de la manifesta subjectivitat amb què s'han seleccionat els mots i expressions que es discuteixen, raó per la qual qualsevol lector pot trobar-ne a faltar alguns o pensar que en sobren.

Mètodes

El treball s'ha dividit cronològicament en quatre fases. La primera suposà la recollida de les expressions del món de la recerca clínica de medicaments, centrant sobretot l'atenció

Correspondència: Dr. Fèlix Bosch
Fundació Dr. Antoni Esteve
Llobet i Vall-Llosera, 2
08032 Barcelona
Tel. 93 433 53 20
Fax 93 450 48 99
Adreça electrònica: fbosch@esteve.es

Annals de Medicina 2002; 85: 94-101.

en l'assaig clínic; una segona fase fou de selecció de les paraules a analitzar; la tercera, de cerca de les formes catalanes més idònies, i, finalment, una darrera fase de discussió i normalització dels casos més emprats. A continuació es detallen les particularitats metodològiques de cadascuna d'aquestes fases.

Primera fase: recopilació d'expressions

Es va completar una primera llista de paraules inicialment seleccionades pels autors amb altres termes proposats per diferents professionals del món de la recerca clínica i farmacològica de distints centres i institucions catalans (els noms dels quals s'especificaran a la segona part de l'article i dins de l'apartat agraïments). Triats de forma totalment subjectiva, se'ls va trametre una carta o correu electrònic on s'informava sobre el projecte i on es demanava que suggerissin paraules de difícil o discutible traducció al català. D'un total de 29 contactes, vam rebre 19 respostes (65,5%). A la carta s'establien les condicions que havien de complir les paraules suggerides: havien de ser paraules del camp de la recerca clínica de medicaments, sobretot de l'assaig clínic, i amb problemes de traducció al català.

Què s'entén per expressions del camp de la recerca clínica de medicaments?

Sota aquest concepte s'incloïen:

a. Termes de farmacologia clínica, principalment relacionats amb l'assaig clínic i la recerca de medicaments.
b. Termes d'altres àrees diferents de la farmacologia clínica però que sovint es relacionen amb els assaigs clínics; això incloïa expressions de recerca bàsica de fàrmacs, metodologia i estadística, prescripció i informació de medicaments, epidemiologia i salut pública, termes normatius i de registre, així com altres mots emprats en l'àmbit de la indústria farmacèutica, entre d'altres.

Es descartaren termes estrictament mèdics, informàtics, estadístics, de salut pública o epidemiologia, que estiguessin molt allunyats del que s'ha definit en els apartats *a* i *b*. A més, i atesa la presència de publicacions per consultar els dubtes de la grafia dels principis actius[2,7,9], es descartaren també tots els noms dels fàrmacs, grups farmacològics o grups terapèutics. No s'han inclòs noms d'institucions (*p.e.* EMEA, AEM, etc.) ni tampoc s'ha entrat en la qüestió de les abreviatures, sigles o acrònims, tan abundants en aquestes disciplines.

Què s'entén per expressions amb problemes de traducció?

Es definiren com:

a. Paraules que habitualment no es tradueixen i que constitueixen el grup dels estrangerismes tan habituals en recerca clínica (*dropout, run-in period, washout period, me-too drug*).
b. Paraules de traducció incorrecta, tot i haver-hi una alternativa en català que defineix exactament el seu significat, que podrien denominar-se termes incorrectes (*medical certificate* per "certificat metge" en lloc de *certificat mèdic*, etc.), i les traduccions incorrectes per l'ús de paraules no catalanes (*sample size* traduït com a "tamany de la mostra" en lloc de *grandària de la mostra*) o que no segueixen les normes del català (emprar "dosis" en singular en lloc de *dosi*).
c. Paraules de traducció discutible que, sense ser del tot incorrectes, per raons etimològiques o semàntiques poden tenir traduccions més idònies en la nostra llengua; constituirien el grup dels termes discutibles (com ara l'ús de les traduccions "doble-cec", assaig clínic "controlat", "randomització" o "manual de l'investigador").

Segona fase: selecció de les expressions a analitzar

Després d'obtenir totes les paraules i ajustar-les als criteris de selecció de l'apartat anterior, es van classificar per diferents categories per facilitar la selecció final de les paraules a incloure en aquesta anàlisi. Del total de 578 paraules i expressions obtingudes, se'n van descartar 202 (35%) perquè es va considerar que s'allunyaven conceptualment de la recerca clínica de medicaments o perquè no presentaven excessius problemes de traducció. Finalment, doncs, van ser seleccionats 376 mots i expressions sobre els quals es decidí posar fil a la agulla.

Tercera fase: cerca dels termes catalans més idonis

En aquest moment, i una vegada seleccionades les 376 entrades, se cercaren els mots castellans i catalans més idonis per a cadascuna. Com que sovint els problemes de traducció són comuns per al català i el castellà, el fet de disposar de comentaris o propostes castellanes podia servir de referència per trobar un terme català més idoni. De tota manera, es decidí no incloure l'equivalència castellana en aquest treball. Les principals obres de referència per als mots en castellà foren *el Diccionario de la lengua española*[10], el *Diccionario crítico de dudas inglés-español de medicina*[11] i el *Medical dictionary in six languages*[12]. Com a principals fonts de referència per als termes i expressions catalans, s'empraren el *Gran diccionari de la llengua catalana*[13] i el *Diccionari enciclopèdic de medicina*[14]. A més, ha estat molt útil la consulta de la base de dades i de les publicacions del Centre de Terminologia TERMCAT[15,16], juntament amb altres obres emprades més puntualment[17-21]. En els casos en què el mot català no es localitzà en cap de les fonts consultades o no semblava del tot apropiat el que hi apareixia, se'n proposà un de nou.

Quarta fase: discussió i normalització

Finalment, i una vegada s'havien aclarit els dubtes inicials de totes les paraules i s'havia acordat llur traducció al català, es van discutir la majoria dels mots i expressions per concloure en una primera normalització. Aquest procés va ser totalment dirigit i coordinat pel Centre de Terminologia TERMCAT. De la llista de partida, els autors van suggerir els prop de cinquanta mots i expressions que més directament estaven relacionats amb l'assaig clínic i la recerca de medicaments i els que es considerava que s'utilitzaven més freqüentment. En primer lloc s'organitzà una sessió de normalització entre especialistes (els noms dels quals també s'especificaran a la segona part de l'article i dins de l'apartat agraïments) on es discutiren aquests casos terminològics després d'haver estat degudament documentats i treballats pels representants del TERMCAT. Amb aquesta reunió s'aconseguí un consens per a la gran majoria de termes i expressions discutits. Les resolucions finals van ser posteriorment aprovades pel Consell Supervisor del TERMCAT (actes de les reunions núm. 331 i 332, del dies 20 i 27 de juny de 2001). Els mots i expressions que van seguir aquest procés, més els que ja havien estat normalitzats prèviament, apareixen degudament assenyalats a la Taula 1 amb la lletra "N" (cas terminològic normalitzat). Els autors assumeixen les

resolucions consensuades amb el TERMCAT, encara que han preferit deixar oberta la discussió d'algun dels mots de la llista.

Abreviatures emprades

Tant a la Taula 1 com al subapartat "Expressions a comentar" dins dels resultats (aquest subapartat es publicarà a la segona part de l'article), s'han utilitzat les següents abreviatures: *adj.*: adjectiu, *subs.:* substantiu; *alt.:* altres mots menys recomanables, però correctes; *fem.*: femení; *no:* mots o expressions no recomanables o incorrectes; *p.e.:* per exemple; *sin.:* sinònims; *sing.:* singular, *pl.:* plural; *veg.:* vegeu (quan es recomana consultar una altra entrada es fa referència a la de la Taula 1; si allà hi figura un asterisc, se suggereix que vegeu també l'apartat "Expressions a comentar" que es publicarà al proper número d'*Annals de Medicina*). Per a altres abreviatures sols emprades a la Taula 1, vegeu el peu de taula.

Resultats (1)

Traduccions directes al català

La Taula 1 recull la llista de les 376 expressions seleccionades amb la seva equivalència o proposta en llengua catalana, fent sovint referència a les formes incorrectes o no recomanables. Aquesta versió catalana inclou degudament assenyalats els termes normalitzats, els d'ús comú (entesos com els que ja es troben definits en les obres de referència catalanes) i els que estan encara pendents de normalització. Sovint es tracta de mots polisèmics, però a la taula sols s'han inclòs les accepcions més properes al camp de la recerca clínica de medicaments. La majoria d'aquests mots presenten problemes de traducció tant en català com en castellà.

TAULA 1.
La primera columna la formen els mots amb problemes de traducció al català. En aquest apartat els termes sinònims apareixen separats per comes, mentre que les paraules derivades s'han separat amb una barra (la traducció també se separa després per una barra). Amb asterisc (*) s'han assenyalat les expressions que apareixen comentades en el segon apartat dels Resultats ("Expressions a comentar", que es publicarà amb la segona part de l'article, dins el proper número d'*Annals de Medicina*) i que van ser sotmeses a la sessió de normalització. La segona columna de la taula inclou les traduccions més idònies i les propostes a utilitzar, amb alguns comentaris, entre parèntesis, que cal tenir en compte o amb la referència a mots que es recomana consultar (precedits de l'abreviatura *veg.*). En cas de tenir més d'una accepció en el camp de la recerca de medicaments o en àrees properes, aquestes apareixen en punts (•) separats. Abreviatures emprades: *adj.*: adjectiu; *alt.*: altres mots menys recomanables, però correctes; *fem.*: femení; *no:* mots o expressions no recomanables o incorrectes (l'abreviatura *no* al començament de parèntesi fa referència a totes les expressions que inclou); *p.e.:* per exemple; *sin.:* sinònims; *sing.:* singular, *pl.:* plural; *veg.:* vegeu. La tercera columna informa sobre el grau de normalització i les abreviatures corresponen a: "N": cas terminològic normalitzat pel TERMCAT (durant o prèviament a aquest treball); "C": mots d'ús comú o també anomenats termes normatius; "P": expressions pendents d'anàlisi i normalització, que s'ha considerat que la seva discussió s'allunyava de l'objectiu d'aquest treball.

TAULA 1. **Traducció al català de les expressions seleccionades**

Expressions originals	*Traducció*	*Normalització*
a.c. (ante cibum)	• abans dels àpats	P
Abbreviated New Drug Application (ANDA)	• sol·licitud abreujada de registre (segons terminologia nord-americana)	P
abstract	• resum	N
accuracy	• precisió, exactitud	C
add-back treatment	• tractament de substitució	P
add-on therapy/add-on trial	• addicció a tractament / addicció a assaig	P
adherence	• adhesió al tractament (*no* adherència terapèutica)	P
adverse drug reaction (ADR) *	• reacció adversa (del medicament)	N
adverse event (AE) *	• esdeveniment advers (*no* event advers)	N
aftereffect, after-effect	• efecte a llarg termini (*no* a llarg plaç), efecte tardà	P
after-treatment	• tractament postoperatori (*no* post-tractament)	P
agenda (meeting agenda)	• programa de la reunió, ordre del dia (*no* agenda, perquè aquest mot en català equivaldria al vocable anglès *diary*)	C
allocation concealment	• ocultació de l'assignació	C
all-or-none response	• resposta de tot o res	P
amendment (of a protocol)	• esmena (sobre un protocol)	C
arm	• grup (comparatiu d'un assaig clínic) (*no* braç)	P
average	• *veg.* mean	N
b.i.d. (bis in die), b.s.	• dos cops al dia	P
b.i.n. (bis in nocte)	• dos cops a la nit	P
baseline data	• dades o valors de referència (*no* dades basals)	C
benchmarking	• referenciació (*alt.* benchmarking)	P
between-subjects variability	• variabilitat interindividual	P
bias / biased	• biaix o error sistemàtic)/esbiaixat	C
bibliographic database search	• cerca bibliogràfica (millor que recerca bibliogràfica)	P
bioavailability	• biodisponibilitat	P
bivariate analysis	• anàlisi bivariable; *sin.* anàlisi bivariant (*no* bivariat, bivariada); *veg. multivariate analysis, univariate analysis*	C
blind / blindness / blinding / blinded *	• cec o cegar / ceguetat o ceguesa / cegament / cegat -ada	C
blind study	• assaig amb cegament; *veg. blind*	N
blinded evaluation	• avaluació cegada per tercers; *veg. blind*	C
blister	• envàs retractilat	P
blockbuster drug	• primera marca mundial, fàrmac demolidor	P
blood count or blood cell count	• hemograma complet	P
bolus	• bol (*no* bolus)	P
booster: booster injection, booster shot	• dosi o injecció de reforç o recordatòria • revacunació	P

Expressions originals	*Traducció*	*Normalització*
borderline	fronterer, incert	C
bridging study	estudi de pont (entre fases)	P
buccal	sublingual o intraoral (millor que bucal i oral, que seria la traducció del terme anglès *oral*)	P
carer input	aportacions (de la persona) a càrrec de l'atenció mèdica	P
carry-over	efecte romanent	P
case fatality rate	taxa de letalitat	P
case finding	recerca activa de casos	P
case mix	case mix	N
	case mix management: classificació de case mix	
case report form (CRF)	quadern de recollida de dades (QRD)	P
case-control study, trohoc study	estudi comparatiu de casos (*no* estudi cas-control, estudis cas-controls)	P
certification of suitability (COS)	declaració d'idoneïtat	P
chart	abreviatura de patient chart, *veg.* clinical chart	P
	projecció (de qualsevol suport físic: diapositives, transparència, etc, d'una presentació)	
	veg. flow chart	
check: to check	examinar, verificar, comprovar, revisar	P
	sotmetre's a un reconeixement mèdic	
	provar; *veg. test*	
check-list	llista de comprovació o d'avaluació	P
check-up, checkup, physical checkup, medical examination	reconeixement sistemàtic o revisió mèdica (*no* chequeos, txequeigs); fer-se un reconeixement sistemàtic; *veg. medical*	N
chi-square (χ^2)	khi quadrat	C
clearance	depuració (*no* aclariment plasmàtic)	N
clinical chart, clinical record, medical record, patient chart, patient file, patient record	història clínica	C
clinical research associate (CRA)	adjunt de recerca clínica (*no* associat o assistent de recerca clínica)	P
clinical research monitor	monitor –a d'assaigs clínics; *veg. clinical research associate*	P
clinical trial	assaig clínic, *pl.* assaigs o assajos clínics (*no* assatjos); verb. assajar; *veg. controlled clinical trial*	C
clinical trial exemption (CTX)	producte en fase de recerca clínica (*PEI és la sigla espanyola equivalent a les sigles britànica CTX o americana IND*)	P
cluster analysis / cluster randomisation	anàlisi de conglomerats / aleatorització per conglomerats	C
cohort	cohort (*és un mot fem.*)	P
Common Technical Document (CTD)	document tècnic comú per al registre	P
compassionate use	ús compassiu	P
compliance	compliment (del tractament); *veg.* adherence	P
computed (computerized) tomography (CT)	tomografia computada *fem*, TC (*no* TAC, tomografia axial computada, tomografia computaritzada)	N
confidence interval / confidence limit	interval de confiança (*no* intèrval) / límits de confiança	C
confounding (factor o variable)	factor confusor o variable confusora	P
contract research organisation (CRO)	empresa de recerca per contracte	P
control group	grup comparatiu (*no* grup control)	P
controlled clinical trial*	assaig clínic comparatiu (*no* assaig clínic controlat)	N
cost-effective / cost-effectiveness	rendible / rendibilitat; *veg. effective*	P
cross-over design*	disseny creuat (*no* d'encreuament o encreuat)	N
cross-section	mostra aleatòria i representativa	P
cross-sectional study	estudi transversal	P
crude	brut (*no* cru: *raw*)	P
customized patient medication package	*veg.* patient med-pack	P
data manager / data management	gestor de dades (clíniques) / gestió o processament o tractament de dades (clíniques); *veg. data processing*	P
data processing	processament de dades	P
data sheet	*veg.* summary of product characteristics	P
data torturing	tortura de dades	N
datum / data *	dada / dades (*no* data/dates)	C
deadline	termini, data límit	C
deferred consent	consentiment diferit	P
delivery	administració d'un fàrmac	P
	part	
	delivery note: albarà de tramesa; *delivery request*: sol·licitud de tramesa	
depot effect	efecte prolongat	P
dépôt, controlled release, delayed release, extended release, long release, modified release, prolonged release, retard, slow release, timed release	alliberament retardat; *veg. depot effect*	P
disability-adjusted life year (DALY)	anys de vida ajustats per invalidesa	P
disease management (DM) *	gestió de malalties (GM) o atenció integral de malalties (AIM)	N
disease/illness/sickness	malaltia (*no* enfermetat)	C
doctored data	dades adulterades o falsificades (*no* dades doctorades)	P
dosage form	formulació, presentació, forma farmacèutica	P
dose	dosi (en *sing. no* dosis)	C
dose escalation	esglaonament de dosi	P
dose finding study, dose ranging study	estudi de cerca de dosi	P
dosing interval, dosage interval	interval d'administració (*no* interval de dosi, interval de dosificació)	P
dossier	dossier, expedient o documentació	C
double-blind study	assaig amb cegament doble; *veg. blind*	N
double-dummy *	doble simulació	N
draft	esborrany, projecte	C
dropout, drop-out, drop out *	abandonament; *veg.* withdrawal	N
drug *	fàrmac o medicament (*generalment no es refereix a* droga)	C
drug lag	demora en l'aprovació d'un registre	P
drug master file (DMF)	dossier químic del fàrmac (DMF)	P
drug therapy	*veg. medical treatment*	P
effective / effectiveness *	eficaç/eficàcia o efectiu/efectivitat (*segons el context*)	N
elegible (patient , subject)	persona incluïble o elegible (a l'assaig clínic)	P
enrollment	*veg.* recruitment	P
ethical drug, ethical preparation	especialitat farmacèutica de prescripció (*no* droga ètica o preparació ètica)	P
ethics committee *	comitè d'ètica (*no* comitè ètic)	N
evidence-based medicine (EBM) *	medicina basada en l'evidència	N

Expressions originals	Traducció	Normalització
q.d.s. (quater die sumendum), q.i.d. (quater in die)	• quatre cops al dia, cada sis hores	P
q.m. (quaque mane)	• cada matí	P
q.n. (quaque nocte)	• cada nit	P
q.o.d. (quaque other day)	• cada dos dies o en dies alterns	P
q.q.h. (quaque quarta hora)	• cada quatre hores, sis cops al dia	P
q.s. (quantum satis, quantum sufficit)	• quantitat suficient (q.s.), quantitat suficient per (q.s.p.)	P
quality assurance unit (QAU)	• unitat de garantia de la qualitat; *veg. quality control*	P
quality of life (QOL)	• qualitat de vida	P
quality-adjusted life year (QALY)	• any de vida ajustat per qualitat (AVAQ)	P
quantitative structure-activity relationship (QSAR)	• relació quantitativa estructura-activitat	P
query / queries	• aclariment/s del quadern de recollida de dades	P
randomise / randomisation *	• aleatoritzar, aleatorització o assignació aleatòria	N
randomised clinical trial	• veg. randomised controlled trial (RCT)	N
randomised controlled trial (RCT) *, randomised clinical trial, randomised controlled clinical trial	• assaig clínic aleatoritzat	N
range	• amplitud; *sin.* recorregut (diferenciar de *rank*)	C
rank	• rang; *veg. log-rank test, Wilcoxon signed rank test* (diferenciar de range)	N
ranking	• rànquing o classificació, llista, categoria, classe o posició	C
rate	• índex o taxa (*pl.* índex); *veg. ratio*	C
rate ratio	• *rate ratio:* relació de taxes	P
	• *adjusted rate ratio:* relació ajustada de taxes	
	• *incidence rate ratio (IRR):* taxa d'incidència relativa (TIR) o incidència relativa	
rating scales	• escales de qualificació	P
ratio *	• ràtio	N
raw data	• dades sense tractar	P
record / to record	• registre, document, certificat / registrar	C
	• història clínica, *veg.* clinical chart	
record-linkage method	• mètode de connexió de registres	P
recruitment, enrollment	• reclutament, enllistament	P
re-engineering	• reenginyeria de processos	P
referee	• *veg. peer reviewer*	P
refereeing	• *veg. peer review*	P
reference / references	• citació o referència (*no* cita)/bibliografia	P
regimen	• pauta posològica; diferent de *to be on a diet:* estar de dieta o seguir un règim alimentari	P
regulations	• regulacions, reglamentacions	P
	• regles, reglaments, normatives	
regulatory	• regulador (*no* regulatori)	P
	• normatiu, legislatiu	
regulatory affairs	• assumptes reguladors o assumptes de registre (en el cas dels medicaments)	P
	• Regulatory Affairs Department: Departament de Registres	
Regulatory Authorities	• autoritats sanitàries	P
regulatory creep	• aguait regulador	P
release	• *veg. dépôt*	P
reliability	• fiabilitat	C
remote data entry	• introducció de dades a distància	P
report / to report	• informe / informar	C
rescue (medication, treatment)	• medicació o tractament de rescat	P
research *	• recerca o investigació	C
research and development (R&D)	• recerca i desenvolupament (R+D)	N
respondent / non-respondent	• responsiu / no-responsiu, sensibles / insensibles (a un tractament, a un placebo); *veg. placebo reactor*	P
retard	• *veg. dépôt*	P
risk-benefit	• relació benefici-risc (*no* risc-benefici)	P
run-in period *	• període de tempteig (*no* període de preinclusió)	N
safe drug	• fàrmac innocu o sense efectes adversos (*no* emprar "fàrmac segur")	P
safety	• innocuïtat; encara que sovint el mot *safety* equival a toxicitat:	P
	• *drug safety monitoring:* farmacovigilància;	
	• *preclinical safety:* toxicitat preclínica	
	• *safety studies:* estudis de toxicitat	
sample size *	• grandària de la mostra (*no* tamany o mida de la mostra)	N
sample: chunk sample, grab sample, convenience sample	• mostra de conveniència	P
school of medicine	• facultat de medicina (*no* escola de medicina)	C
scientific evidence	• prova científica; *veg. Evidence Based Medicine*	P
screening / to screen *	• cribratge / cribrar	N
seeding trial	• estudi promocional	P
serendipity	• serendipitia	P
severe adverse event	• esdeveniment advers greu (*no* sever); *veg. adverse event*	P
sham	• simulació o simulat	C
shelf life	• periode d'estabilitat, caducitat o durabilitat	P
side effect	• *veg. adverse drug reaction*	P
single agent therapy, single-drug therapy, single drug treatment	• monoteràpia farmacològica, monomedicació; *veg. single therapy*	P
single dose	• dosi única	P
single therapy, single treatment	• monoteràpia; *veg. single agent therapy*	P
single-blind study	• assaig amb cegament simple o únic; *veg. blind*	N
single-patient clinical trial	• *veg. N of 1 trial*	P
site management organization	• organitzacions de gestió; *veg. outsourcing*	P
source data	• dades originals	C
sponsor	• patrocinador - a	C
spray	• aerosol, esprai	P
staff	• plantilla, personal o equip tècnic d'un hospital	C
	• equip assessor, equip directiu	
standard error of the mean (SEM)	• error estàndard de la mitjana (EEM)	N
standard operating procedure (SOP) *	• procediment normalitzat de treball, PNT (*en masculí*)	N
standard treatment	• tractament estàndard o de referència	P
standardization	• estandardització (*alt.* ajust, normalització)	C
steady state	• estat d'equilibri	P
Student's *t*-test	• prova *t* de Student	C

Expressions originals	*Traducció*	*Normalització*
Study Manager	coordinador de l'estudi, gestor de l'estudi	P
subinvestigator	investigador col·laborador	P
subject *	participant (*segons el context pot emprar-se* voluntari sa, pacient o malalt, *són formes menys adequades* subjecte i individu)	C
summary of product characteristics (SPC), data sheet	fitxa tècnica, resum de característiques del producte (SPC).	P
surrogate	indirecte	C
	surrogate endpoint: criteri indirecte de valoració; *veg. primary endpoint*	
	surrogate marker: marcador indirecte	
	surrogate variable: variable indirecta	
survival analysis	anàlisi de supervivència	P
systematic review	revisió sistemàtica; *veg. overview, meta-analysis*	P
t.d.s. (ter die sumendum), t.i.d. (ter in die)	tres cops al dia o cada 8 hores; equivaldria a "amb els àpats"	P
tablet	comprimit	P
target variable	variable diana	P
test / to test *	test / testar o prova / provar	C/N
test grup	grup experimental	P
therapeutic drug	fàrmac o medicament	P
therapeutic drug monitoring (TDM)	monitoratge de fàrmacs (TDM)	P
therapeutic window	marge terapèutic (no finestra terapèutica)	P
timing	cronometratge, desenvolupament cronològic, moment adequat, coordinació (*no timing*)	C
titration; dose titration	ajust de la dosi; *down-titration i up-titration*: ajust descendent o ascendent de la dosi	P
tolerability	tolerabilitat; *veg. tolerance*	N
tolerance *	tolerància	N
tracking study	estudi de seguiment (de màrqueting)	P
triple-blind study	assaig amb cegament triple; *veg. blind*	N
trohoc study	*veg. case-control study*	P
t-test	veg. *Student's t-test*	C
two-sided test, two-tail test	prova bilateral, *sin.* prova de dues cues	C
unit-of-use drug packaging	dosis unitàries de medicament	P
univariate analysis	anàlisi univariable; *sin.* anàlisi estadística d'una variable, anàlisi univariant; *veg. multivariate analysis, bivariate analysis*	C
unlabeled use	*veg. off-label use*	P
unpaired (test, data)	dades o proves independents	P
unwanted effect	*veg.* adverse drug reaction	P
U-test	prova de Mann-Whitney	N
validity	validesa	C
variance	variància (*no* variança)	N
versus (vs.)	respecte a, comparat amb (*alt. versus*)	C
visual analogue scale	escala analògica visual	P
washout period, wash-out period *	període d'esbandida o període de depuració (farmacològica)	P
weighted mean	mitjana ponderada	C
Wilcoxon rank sum test	prova de la suma dels rangs de Wilcoxon; *sin.* prova de Wilcoxon per a dades independents, prova dels rangs	N
Wilcoxon signed-rank sum test	prova de Wilcoxon per a dades aparellades; *sin.* prova dels rangs amb signe	N
withdrawal *	retirada d'un participant del tractament (*veg dropout*)	N
	retirada d'un producte del mercat	
withdrawal syndrome	síndrome d'abstinència (*fem*)	C

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Ruiz Barría G, Baños Díez JE, Guardiola Pereira E. La publicación de libros de farmacología y medicamentos en España: análisis del período 1974-1998. Atención Farmacéutica-European Journal of Clinical Pharmacy 2001; 3:70-81.
2. Índex de fàrmacs. Barcelona: Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, 1992.
3. Casassas O, Ramis J. Vocabulari de la prescripció: els mots i les locucions d'una recepta. Col·lecció de Reculls Lexicogràfics Berenguer Sarriera, Nº 1. Barcelona: Departament de Sanitat i Seguretat Social. Generalitat de Catalunya, 1991.
4. Casassas O, Ramis J. [Diversos títols: El diagnòstic per la imatge. La seva expressió escrita (nº 2, 1992); La cardiologia mot per mot (nº 3, 1993); La medicina preventiva en la pràctica assistencial, dit entre nosaltres (nº 4, 1993); Els mots de la dermatologia, a flor de pell (nº 5, 1994); La neurologia demana la paraula (nº 6, 1994); La veu de la gestió hospitalària (nº 7, 1994); Bo i parlant d'ortopèdia (nº 8, 1995); La pneumologia al peu de la lletra (nº 9, 1995); L'aparell digestiu, de paraula i per escrit (nº 10, 1995); Un monitoratge purament verbal (nº 11, 1997); Més ben dit. La psiquiatria (nº 12, 1997)]. Col·lecció de Reculls Lexicogràfics Berenguer Sarriera Barcelona: Departament de Sanitat i Seguretat Social. Generalitat de Catalunya.
5. Centre de Terminologia TERMCAT. Lèxic de productes farmacèutics. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998.
6. Servei de Llengua Catalana, Comissió de Normalització Lingüística. Vocabulari de farmàcia galènica. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1997.
7. Col·legi de Farmacèutics de Barcelona. Normes pràctiques per a la versió catalana de les denominacions comunes internacionals (DCI) de les substàncies farmacèutiques. Barcelona: Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, 1992.
8. Centre de Terminologia TERMCAT. Diccionari d'estadística. Barcelona: Fundació Barcelona, 1994.
9. Índex farmacològic. 5ª ed. Barcelona: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, 2000.
10. Real Academia Española. Diccionario de la lengua española. 21 ed. Madrid: Espasa-Calpe, 1992.
11. Navarro FA. Diccionario crítico de dudas inglés - español de medicina. Aravaca (Madrid): McGraw-Hill/Interamericana, 2000.
12. Spilker B. Medical dictionary in six languages. New York: Raven Press, 1995.
13. Gran diccionari de la llengua catalana. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1999.
14. Diccionari enciclopèdic de medicina. 2 ed. Barcelona: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, Enciclopèdia Catalana, 2000.
15. Centre de Terminologia TERMCAT. Servei automatitzat de consultes: Cercaterm. 2001. http://www.termcat.es/_
16. Centre de Terminologia TERMCAT. Nou diccionari de neologismes. Barcelona: Edicions 62, 2001.
17. Institut d'Estudis Catalans. Diccionari de la llengua catalana (DIEC). 3 i 4 ed. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 62, Editorial Moll, Enciclopèdia Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.
18. de B.Moll F. Diccionari català-castellà. 4 ed. Palma de Mallorca: Editorial Moll, 1982.
19. Smith C. Collins diccionario inglés. 3 ed. Glasgow: Grijalbo, 1994.
20. Webster's encyclopedic unabridged dictionary of the English. New York: Gramercy Books, cop, 1996.
21. Laurence DR, Carpenter JR. Diccionario de farmacología y temas afines. Monografías Dr. Antonio Esteve, Nº 27. Barcelona: Fundación Dr. Antonio Esteve, 2000.